

Westermarck och hans vetenskapliga nätverk

Olli Lagerspetz och Kirsti Suolinna publicerade nyligen boken "Edward Westermarck: Intellectual Networks, Philosophy and Social Anthropology" i vilken de vetenskapliga nätverken kring den finländska filosofen, sociologen och antropologen Edward Westermarck undersöks. **Johan Nikula** recenserar.

Edvard Westermarck (1862–1939) är en välkänd och väl utforskad vetenskapsman. Hans forskningsintresse var socialantropologi, en utlöpare av filosofin. Han bidrog starkt till att etablera vetenskapsområdet i den engelska och för en tid i den finländska universitetsvärlden. **Olli Lagerspetz** och **Kirsti Suolinna** har valt att undersöka hur Westermarck knöt sina vetenskapliga nätverk samtidigt som han sökte nya vägar för sin vetenskapliga inriktning. Till sin hjälp har författarna bland annat haft det rikliga material som är bevarat i Åbo Akademis handskriftssamling.

Westermarcks karriär började vid universitetet i Helsingfors, i en miljö som han uppfattade som konservativ "och aggressiv gentemot svenskspråkighet (Westermarck var svenskspråkig)" Hans radikala drag kom fram redan i licentiatavhandlingen, som behandlade äktenskapet som en produkt av den biologiska utvecklingen i dess samhälleliga förlängning. Han byggde vidare på tankarna i en studie av moraluppfattningars uppkomst och utveckling. Båda skrifterna utgavs på engelska.

Universitetet i Helsingfors knöt honom till sig som professor i praktisk filosofi, ett nytt ämne som bröts ur ämnet filosofi. Publiceringen av verken på engelska gav Westermarck en möjlighet att etablera sig också i London. Genom sina kontakter kom han i förbindelse med en bred grupp av journalister och samhällsdebattörer som förde en livlig diskussion om sociala reformer, religion, sexualitet och kulturella frågor. Han passade väl in i denna grupp och det att han kom utifrån var inget hinder i de kretsar som skulle forma de nya samhällsvetenskaperna i landet. Vid London School of Economics utsågs han till professor i sociologi. Han delade sin tid mellan de båda orterna.

Redan före utnämningen till professor hade Westermarck övergett skrivkammarforskningen och inlett sina fältstudier i Marocko. Därmed kom han i praktiken att överge den komparativa inriktningen men behöll sitt perspektiv på social utveckling. Han delade sin tid mellan tre länder men både i Helsingfors och i London skapade han nätverk av likasinnade och elever. Författarna redogör omsorgsfullt för hur dessa nätverk kom till och hur kontakterna bibehölls. Medan Westermarck i Helsingfors inte hade så goda vetenskapliga kontakter kom han i London att vara med i den grupp som etablerade socialantropologin som en fullmogen vetenskap med en fast rekrytering, en löpande grund- och forskarutbildning och en fullt utvecklad metodik.

Då den nya akademien grundades i Åbo kallades Westermarck, som den erkända forskare han var, dit, lockad av de möjligheter projektet öppnade. Den statliga, kyrkliga och språkliga pressen på universitetet i Helsingfors skulle man slippa. Så hade också varit fallet vid London School of Economics, där nya vetenskaper utvecklades i frihet från de konservativa kretsarna i Oxford och Cambridge. Westermarck hade lätt för att komma överens med donatorsgruppen kring Akademien och han lockade också några av sina elever och släktingar till det nya universitetet.

Tiden vid Åbo Akademi måste ha blivit en besvikelse eftersom Westermarck inte fick gehör för sina idéer om hur Akademien skulle utvecklas. Den starka naturvetargruppen under ledning av **Severin Johansson** tog initiativet och makten ifrån honom. Som en följd av detta och ointresset i Helsingfors blev Westermarcks betydelse inte så stor i Finland som den kunde ha blivit. Författarna inleder sin skildring med mötet år 1940 då ett samfund med Westermarcks namn bildades. I mötet deltog de av hans lärjungar som ännu talade med varandra men samfundet blev till sist en förening för sociologer som på amerikanskt vis inriktade sig på efterkrigssamhällets problem i Europa. Det vetenskapliga intresset för primitiva kulturer hade varit ett finlandssvenskt fenomen och slocknade i brist på bredd och återväxt.

I London däremot utvecklades socialantropologin till en bärande vetenskap. Den nya stjärnan på 1920-talet var Westermarcks elev **Branisław Malinowski**. Han stödde inte Westermarcks evolutionistiska tolkning av fenomenen som de undersökte utan försökte utröna deras funktion i det omgivande samhället. Westermarck var inte helt förtjust i utvecklingen, men den ändrade inriktningen skulle bli bestående då socialantropologin spreds till andra universitet i Storbritannien.

Författarna har med stöd främst av Westermarcks korrespondens kunnat teckna personporträtt av vetenskapsmännen i hans nätverk i Finland och England. De har också presenterat dem som självständiga aktörer. Framställningen är väl dokumenterad med en omfattande notapparat. Schismer kring vetenskapssyn och -metod framträder men också nätverkens seghet genom decennierna. Texten saknar inte dramatiska inslag och är genomgående välformulerad. Detta stöds av en förnämlig översättning till engelska. Man skulle gärna se att unga och äldre akademiker uppmärksammat studerar boken. Där finns mycket att lära om hur vetenskapssamfundet fungerar än idag.

Lagerspetz, Olli and Suolinna, Kirsti: *Edward Westermarck: Intellectual Networks, Philosophy and Social Anthropology*, the Finnish Society of Sciences and Letters 2014